

■ Opgave 5 De politieke besluitvorming over de euthanasiekwestie

tekst 6

Overgrote meerderheid bevolking voorstander van recht op euthanasie

AMSTERDAM (ANP) – Een overgrote meerderheid van 92 procent is voorstander van het recht op euthanasie of hulp bij zelfdoding. Verder wil 87 procent dat de huidige strafwet op het gebied van euthanasie wordt veranderd.

Slechts 8 procent is principieel tegen. Dat blijkt uit een onderzoek van de Erasmus Universiteit Rotterdam in opdracht van de Nederlandse Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie (NVVE) dat gisteren is bekendgemaakt.

bron: Trouw van 4 november 1998

De Nederlandse Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie (NVVE) is op 24 februari 1973 opgericht als reactie op de rechtszaak Postma. Van een klein maar actief groepje in het Friese Vinkega groeide de NVVE uit tot een grote, gerespecteerde en veel geraadpleegde vereniging. De NVVE ontvangt geen subsidies en is voor haar inkomsten afhankelijk van contributie van de leden.

Momenteel heeft de NVVE ruim 104.000 leden. Op het bureau in Amsterdam werken 23 personen en door het hele land 110 vrijwilligers.

► Doelstellingen

De statutaire doelstelling van de NVVE is de sociale aanvaarding en de daaruit voortvloeiende legalisering van euthanasie en hulp bij zelfdoding.

► De NVVE anno 2002

Meer dan 25 jaar heeft de NVVE gestreden voor een goede euthanasiewet. Begin 2002 is het zover, dan treedt de Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding in werking. Dit betekent echter niet dat er voor de NVVE geen taken meer zijn weggelegd. Op de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering bepalen de leden van de NVVE op welke terreinen de vereniging de komende tijd actief zal zijn.

► NVVE activiteiten kort:

Voor haar leden ontplooit de NVVE de volgende activiteiten:

- uitgave van wilsverklaringen, waaronder de euthanasieverklaring, het behandelverbod en de niet-reanimerenpas
- persoonlijke hulp bij het invullen van deze verklaringen, indien gewenst
- Ledenondersteuningsdienst, persoonlijk advies en informatie
- uitgave opiniërend tijdschrift Relevant, 4 maal per jaar
- uitgave Knipselkrant, 1 maal per maand
- ledenbijeenkomsten, op diverse plaatsen in het land

► Iedereen kan een beroep doen op de NVVE voor:

- een lezing door het Sprekerskader
- informatiepakketten (bijvoorbeeld ter voorbereiding op een scriptie)
- inhuur van de Presentatiedienst op congressen, beurzen en symposia
- verscheidene informatieve brochures

Tevens biedt de NVVE persoonlijk advies en informatie aan hulpverleners.

tekst 8

Aan de leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Schreeuw om leven

Hilversum, 12 december 2000

Hooggeachte Leden,

EUTHANASIE UIT DE EERSTE KAMER

Nu de Tweede Kamer der Staten-Generaal de Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding heeft aangenomen, is ter voorbereiding op de
5 behandeling van het wetsontwerp in de Eerste Kamer der Staten-Generaal het volgende aan de orde.

Meten van uitzichtloos en ondraaglijk lijden

10 De minister van Justitie en de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport hebben tijdens de behandeling in de Tweede Kamer herhaaldelijk naar voren gebracht dat de vraag of er sprake is van uitzichtloos en
15 ondraaglijk lijden van de patiënt met name afhangt van de zienswijze van de patiënt.
(...)

Universele normen goed voor iedereen

De regering stelt dat en doet het voorkomen alsof wij afscheid kunnen nemen van de
20 joods-christelijke traditie in ons land, aangezien de aanhangers hiervan een minderheid zijn geworden. De feitelijkheid gebiedt dat deze waarden en normen een universeel karakter hebben en
25 levensbeschermend zijn voor alle lagen van onze pluriforme bevolking. Het gaat daarbij niet om meerderheden of minderheden maar om het democratische principe dat wij geroepen zijn om als samenleving de
30 bescherming van het leven te garanderen voor alle leden van de samenleving. (...)

Drs. L.P. Dorenbos

ontleend aan: <http://www.schreeuwomleven.nl> versie van 5 februari 2001

tekst 9

Wereldprimeur

Het aanvaarden van een wettelijke regeling voor euthanasie door de Eerste Kamer wordt internationaal gezien als een doorbraak. Dat is niet ten onrechte. Nederland is het eerste
5 land dat artsen vrijwaart van strafvervolging bij levensbeëindiging op verzoek of hulp bij zelfdoding. Als ze tenminste de zorgvuldigheidseisen in acht nemen.
In Nederland zelf wordt de wet als een
10 sanctionering van de bestaande praktijk gezien. Zo is die ook uitdrukkelijk door de ministers Korthals (Justitie) en Borst (Volksgezondheid) bedoeld. Vooral de eerste heeft steeds onderstreept dat het niet
15 de bedoeling is om méér euthanasie mogelijk te maken. Het gaat om vergroting van de zorgvuldigheid, om betere euthanasie.

De nu tot stand gebrachte wetgeving ziet
20 euthanasie uitdrukkelijk niet als een recht van de patiënt op zelfbeschikking. De arts kán (maar hoeft niet) tot euthanasie over te gaan op verzoek van de patiënt als er sprake is van uitzichtloos en ondraaglijk lijden,
25 waarbij geen andere behandeling meer mogelijk is.
(...)
Euthanasie blijft hiermee in de medische sfeer, zodat er geen sprake is van het
30 gevreesde 'hellende vlak'. In dit licht is de opwinding van tegenstanders van de wet enigszins merkwaardig. Verwijzingen vanuit christelijke hoek naar nazi-praktijken missen al helemaal elke grond.

bron: de Volkskrant van 11 april 2001

Criteria rond euthanasie zijn geleidelijk opgerekt

De wetgeving rond euthanasie begon in Friesland, waar een huisarts werd veroordeeld, die haar moeder een dodelijke dosis morfine had gegeven.

5 **1973:** De Nederlandse Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie wordt opgericht naar aanleiding van de rechtszaak tegen de Friese huisarts G. Postma, die haar moeder op verzoek een dodelijke dosis morfine
10 toediende na een hersenbloeding. De rechtbank in Leeuwarden veroordeelde Postma tot een week voorwaardelijke gevangenisstraf.

1984: Het eerste wetsvoorstel wordt
15 ingediend door D66-Kamerlid E. Wessel-Tuinstra.
(...)

1994: In een arrest, genoemd naar de psychiater Chabot, verruimde de Hoge Raad het begrip 'ondraaglijk en uitzichtloos
20 lijden' tot 'psychisch lijden'. Chabot beëindigde het leven van een vrouw van middelbare leeftijd, die na de dood van haar beide kinderen zwaar depressief werd. Opvallend is dat de vrouw volgens de Hoge

naar de Volkskrant van 25 april 2001

25 Raad leed aan een depressie in het kader van een rouwproces. De Hoge raad acht Chabot strafbaar, omdat hij niet voldaan heeft aan de eis dat de behandelend arts een tweede, onafhankelijke arts moet raadplegen, maar
30 legt hem geen straf op.

2000: Terwijl in de Tweede Kamer de nieuwe euthanasiewet wordt behandeld, staat in Haarlem de huisarts van oud-PvdA-senator E. Brongersma voor de rechter.
35 Brongersma had ouderdomskwalen, maar van uitzichtloos lichamelijk lijden was geen sprake. Evenmin was hij depressief. De arts had Brongersma geholpen, omdat hij 'leed aan het leven'. Hoewel er geen sprake was
40 van lichamelijk of psychisch lijden, oordeelde de rechtbank dat de huisarts zorgvuldig had gehandeld. Hiermee werd het criterium 'ondraaglijk lijden' verder opgerekt.

45 **2001:** De Eerste Kamer aanvaardt het wetsvoorstel van de ministers Borst en Korthals (ministers van het kabinet Kok-2), dat euthanasie in Nederland legaliseert. In de wet zijn de criteria opgenomen, waaraan
50 het OM euthanasiegevallen toetst.

De goede dood naar poldermodel

Nederland is het land waar je naartoe kunt komen om, tegen betaling, een eind te maken aan je leven. Dat denken veel
buitenlanders. Die gedachte ligt
5 bijvoorbeeld ten grondslag aan de roman *Amsterdam* van de Brit Ian McEwan, waarin de twee hoofdpersonen elkaar op hotelkamers laten 'euthanaseren'. In werkelijkheid is van 'euthanasie-toerisme'
10 hier geen sprake, maar dat het misverstand kon ontstaan, is niet verwonderlijk. Nederland is het enige land ter wereld waar de wetgever, sinds twee jaar, goedkeuring verleent aan gereguleerde euthanasie, de
15 'dood op verzoek' met behulp van een arts. In 1985 haalde een soortgelijk wetsvoorstel, van D66-Kamerlid Wessel-Tuinstra, het niet, maar in de vijftien jaar die volgden, behoorde euthanasie in geval van
20 'ondraaglijk en uitzichtloos lijden' tot de gangbare praktijk, en werden artsen die patiënten de dood in hielpen, zelden

vervolgd. Buitenlandse commentatoren toonden verbijstering over het feit dat een
25 kwestie met zoveel morele implicaties zich hier zo eenvoudig liet 'regelen'. James Kennedy, cultuurhistoricus en schrijver van *Een weloverwogen dood*, een geschiedschrijving van de Nederlandse
30 discussie over euthanasie in de jaren 1965-1985, ziet vooral de razend snelle ontzuiling en emancipatie in de jaren zestig en zeventig als oorzaak.
(...)

In Nederland heerst de overtuiging dat alles, hoe gevoelig ook, 'bespreekbaar' moet zijn.
35 Eerlijkheid, een open vizier en goede bedoelingen vinden wij van groter belang dan de morele kanten van het onderwerp zelf. Vandaar dat principiële vragen – 'mag een mens zijn leven voortijdig beëindigen?'
40 en 'mag een arts zijn patiënt doodmaken?' – bij ons vooral in een kleine, religieuze kring hardop worden gesteld. In het publieke

Eindexamen maatschappijleer havo 2003-II

havovwo.nl

debat domineren vragen als: gebeurt het niet
45 stiekem; is er geen misbruik; worden de
uitvoerders bewogen door medeleven?
Allemaal vragen waar 'we samen wel
uitkomen'.

(...)

Er klinkt in zijn boek onverholen
50 bewondering door voor de gedegen manier
waarop polderland-Nederland consensus
over dit onderwerp heeft bereikt.

(...)

Uiteindelijk laat Kennedy zich niet kennen
als een voor- of tegenstander van
55 euthanasie. Je voelt zijn bewondering voor
het kleine land dat zijn zaakjes zo keurig
regelt, maar ook zijn verbazing over het

bron: de Volkskrant van 15 februari 2002

vergaande pragmatisme en het gemakkelijk
terzijde schuiven van morele kwesties.
60 Enerzijds, anderzijds. Kennedy heeft geleerd
van zijn studieobject, hij lijkt wel een
vleesgeworden poldermodel in zichzelf.
Toch heeft deze Amerikaanse
cultuurhistoricus, met zijn grote kennis van
65 Nederland, precies genoeg distantie én
affiniteit om op nuchtere wijze zo'n
emotioneel geladen kwestie in kaart te
brengen. Geen Nederlander ging hem hierin
voor.

*James Kennedy: Een weloverwogen dood –
Euthanasie in Nederland. Bert Bakker, 2002*

■ Opgave 5 De politieke besluitvorming over de euthanasiekwestie

Bij deze opgave horen de teksten 6 tot en met 11.

Zie tekst 7.

- 2p **25** Geef twee redenen waarom de NVVE (Nederlandse Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie) meer te beschouwen is als een belangengroep dan als een actiegroep. Geef per reden een citaat uit de tekst.
- 2p **26** Welke politieke stromingen zullen de doelstelling van de NVVE ondersteunen? Noem er twee.
- 2p **27** Geef een verklaring voor je keuze.
- 3p **28** ”Meer dan 25 jaar heeft de NVVE gestreden voor een goede euthanasiewet.” (tekst 7)
Van welke vormen van politieke beïnvloeding zal de NVVE gebruik hebben gemaakt? Noem er drie.
- Zie tekst 7.*
- 2p **29** Welke machtsbronnen heeft de NVVE zelf tot haar beschikking? Noem er twee.
- Na 25 jaar strijd heeft de NVVE haar doelstelling bereikt: er is in 2002 een euthanasiewetgeving gekomen. Naast het gebruik maken van machtsbronnen, zijn er wellicht andere factoren geweest die het succes van de NVVE mogelijk hebben gemaakt.
- 2p **30** Noem twee voorbeelden van factoren uit de maatschappelijke én politieke omgeving van de NVVE, die bijgedragen zullen hebben aan het bereiken van de doelstelling van deze belangengroep.
Geef per voorbeeld een verwijzing naar één van de teksten.
- 2p **31** Van welke fase in de politieke besluitvorming volgens het systeemmodel is er in tekst 8 sprake?
Licht je antwoord toe aan de hand van de tekst.
- Regering en parlement hebben hun eigen taken in het politieke besluitvormingsproces.
- 2p **32** *A* Welke hoofdtaak van de regering is te herkennen in de teksten over het euthanasievraagstuk?
Licht je antwoord toe aan de hand van de teksten.
B Welke hoofdtaak van het parlement is te herkennen in de teksten over het euthanasievraagstuk?
Licht je antwoord toe aan de hand van de teksten.

Eindexamen maatschappijleer havo 2003-II

havovwo.nl

Zie tekst 8.

- 3p **33** Welke drie politieke partijen in het parlement zullen naar verwachting de standpunten over euthanasie van de actiegroep *Schreeuw om Leven* onderschrijven?
- 2p **34** Geef een verklaring voor je keuze van die partijen.

Zie regels 17-30 in tekst 10.

- 2p **35** Wat is het belang van de Hoge Raad wanneer deze zich uitspreekt?

In de regels 48-50 van tekst 10 staat dat “het OM euthanasiegevallen toetst.”
Het Openbaar Ministerie (OM) heeft verschillende taken.

- 2p **36** Welke taak van het OM is van toepassing bij deze zinsnede uit tekst 10?

Er is jarenlang een discussie geweest over de euthanasiewetgeving.

- 2p **37** Toon aan de hand van het euthanasievraagstuk aan dat de opvattingen van mensen over strafwaardigheid van gedrag niet overeenkomen met de strafbaarheid van gedrag.

De media vervullen verschillende functies in het proces van politieke besluitvorming.

- 2p **38** Welke functies van massamedia zijn te herkennen in de teksten?
Geef voor twee functies telkens een tekst die zich hiertoe specifiek leent en licht je keuze toe.

Zie tekst 11.

- 2p **39** *A* Welk stereotiep beeld over Nederland herken je in de tekst?
B Leg uit waarom dit een stereotiepe opvatting is.

- 3p **40** Noem uit tekst 11 drie elementen die de Amerikaans-Nederlandse auteur James Kennedy als typerend voor de Nederlandse cultuur ziet.